Lietas arhīva Nr. A42-01906-24
ECLI:LV:ADRJLTN:2024:1119.A420190624.2.S

Administratīvā rajona tiesa
Liepājas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Liepājā 2024. gada 19. novembrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Kristīne Brokane,
piedaloties pieteicējai /pers. A/ un juridiskās palīdzības sniedzējai zvērinātai advokātei Guntai Laizānei,
atbildētājas – /Novads/ novada pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes – /Novads/ novada domes pārstāvēm /pers. B/ un /pers. C/,
atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par /Novads/ novada domes /datums/lēmuma Nr. /numurs/ „Par /Novads/ novada pašvaldības aģentūras „Sociālais dienests" /datums/lēmuma Nr. /numurs/ „Par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma samaksu" apstrīdēšanu" atcelšanu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] Ar /Novads/ novada domes (turpmāk – dome) /datums/lēmumu Nr. /numurs/ „Par /Novads/ novada pašvaldības aģentūras „Sociālais dienests" /datums/lēmuma Nr. /numurs/ „Par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma samaksu" apstrīdēšanu" (turpmāk – Lēmums) nolemts atstāt negrozītu /Novads/ novada pašvaldības aģentūras „Sociālais dienests" (turpmāk – sociālais dienests) /datums/lēmumu Nr. /numurs/ „Par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma samaksu", ar kuru savukārt pieteicējai /pers. A/ noteikts pienākums veikt samaksu par viņas mātei /pers. E/ sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu (turpmāk – pakalpojums) SIA /Nosaukums C/ ilgstošās aprūpes nodaļā /Nosaukums D/ (turpmāk – aprūpes centrs) 596,49 *euro* mēnesī laika periodā, kurā pateicējai nav piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas mājsaimniecības statuss.

Lēmums pamatots ar turpmāk norādītiem argumentiem.

[1.1] Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma (turpmāk – Likums) 8. panta pirmajā un ceturtajā daļā noteikto klienta vai viņa apgādnieka pienākums ir samaksāt par pakalpojumu, savukārt, ja klients vai viņa apgādnieks to nespēj, pakalpojuma izmaksas sedz pašvaldība. Atbilstoši Ministru kabineta 2003. gada 27. maija noteikumu Nr. 275 „Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas kārtība un kārtība, kādā pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta" (turpmāk – Samaksas kārtība) 5. punktam apgādnieka pienākums maksāt saistīts ar viņa ienākumiem. Pieteicējai nav noteikts pienākums maksāt par pakalpojumu kāda cita mātes apgādnieka vietā, bet pieteicējai jāveic samaksa atbilstoši savas mājsaimniecības ienākumiem. Ņemot vērā, ka Likumā definēts jēdziens „mājsaimniecība", nozīme ir tam, vai personas dzīvo vienā mājoklī un kopīgi sedz izdevumus; nav nozīmes tam, vai personas saista laulība vai radniecība. Atbilstoši Samaksas kārtības 5.3. apakšpunktam jāvērtē visas mājsaimniecības ienākumi. Pieteicēja dzīvo vienā mājoklī ar vēl kādu personu; nav likumīga pamata uzskatīt, ka šīs personas ienākumi nebūtu jāņem vērā, vērtējot mājsaimniecības ienākumus. Turklāt arī Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumi Nr. 809 „Noteikumi par mājsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu" (turpmāk – Palīdzības noteikumi), uz kuriem atsaucas pieteicēja, nenoteic, ka palīdzības saņemšanai jāvērtē tikai apgādnieka materiālais stāvoklis, bet ir jāiesniedz informācija par katru personu mājsaimniecībā.

[1.2] Neskatoties uz to, ka pieteicējas mātei ir trīs apgādnieki, normatīvie akti nenoteic apgādniekiem pienākumu gādāt par vecākiem proporcionāli. Gādāšanas pienākums ir saistīts ar apgādnieku spējām uzturēt vecākus vai vecvecākus un mantas stāvokli. Tādējādi nevar piekrist apgalvojumam, ka pieteicējai jāsedz tikai trešdaļa no pakalpojuma maksas. Tā kā pieteicējas mājsaimniecības vidējie ienākumi pārsniedz Samaksas kārtības 5.3. apakšpunktā noteikto līmeni, kuram jāpaliek pieteicējas rīcībā pēc pakalpojuma apmaksas, pieteicējas kā likumiskās apgādnieces pienākums ir apmaksāt pakalpojumu.

[1.3] Pieteicēja tika aicināta piedalīties domes Sociālo, izglītības un kultūras lietu komitejas /datums/sēdē, tomēr pieteicēja izteikt viedokli neieradās. Cits pieteicējas viedoklis apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanas laikā netika saņemts.

[2] 2024. gada 29. jūlijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums par Lēmuma atcelšanu daļā. Pieteikums pamatots ar turpmāk norādītiem argumentiem.

[2.1] Ir nepareizi novērtēts pieteicējas kā apgādnieces materiālais stāvoklis, tādējādi otrai pieteicējas mājsaimniecībā dzīvojošajai personai uzliekot pienākumu maksāt par pakalpojumu, lai gan šī persona Likuma izpratnē nav mātes apgādnieks. Attiecīgajā mājsaimniecībā pieteicēja ir vienīgā mātes apgādniece. Pieteicējas ienākumus veido pensija ar atvieglotiem noteikumiem 339,60 *euro* un alga 344,54 *euro*, līdz ar to pieteicējas rīcībā pēc pakalpojuma samaksas paliek daudz mazāk līdzekļu par valstī noteikto minimālo algu ar koeficientu 1. Šāda situācija izveidojusies, paplašinot ģimenes jēdzienu uz mājsaimniecības jēdzienu.

[2.2] Pieteicējai uzlikts pienākums maksāt par pakalpojumu 596,49 *euro*; šī summa pieteicējai ir nesaprotama, nepamatota un aprēķināta neatbilstoši normatīvajiem aktiem, pieprasot lielāku samaksu. Aprūpes centra izcenojumā samaksa par pakalpojumu norādīta 1487,375 *euro* mēnesī. Vienošanās pie līguma par pakalpojumu paredz, ka diennaktī izmaksa ir 43,90 *euro*. Samērā liela daļa no pakalpojuma maksas tiek segta no pieteicējas mātes pašas ikmēneša ienākumiem; apgādniekiem būtu jāsedz starpība. Mātei ir trīs apgādnieki (bērni) – pieteicēja, /pers. H/ un /pers. I/. Katram apgādniekam jāsedz trešdaļa no maksas par pakalpojumu. Tā kā /pers. I/ no šī pienākuma ir atbrīvots, jo ir trūcīga vai maznodrošināta persona, trešdaļu viņa vietā maksā pašvaldība. /pers. H/ ienākumi ir mazāki, līdz ar to viņa maksā daļu no pakalpojuma maksas, bet pārējo daļu maksā pašvaldība. Tomēr 596,49 *euro*, kas jāmaksā pieteicējai, neatbilst trešdaļai no pakalpojuma maksas. Arī aprūpes centrs, slēdzot ar pieteicēju vienošanos pie līguma, bija norādījis, ka pieteicējai jāsedz trešdaļa no starpības. Pašvaldība nedrīkst pieprasīt pieteicējai maksāt arī citu apgādnieku vietā.

[3] Atbildētāja tiesai sniegtajā rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā minēto, papildus norādot, ka pieteicējai ir izveidojies pakalpojuma maksas parāds, jo pieteicēja rēķinus par pakalpojumu nav apmaksājusi, tomēr pakalpojuma sniegšana pieteicējas mātei tiek turpināta. Sociālais dienests vairākkārt ir sazinājies ar pieteicēju, izskaidrojot pieejamos pakalpojumus, informējot par lētākām pakalpojuma sniegšanas vietām un piedāvājot iespējas pakalpojumu mainīt, to aizstājot ar pakalpojumiem dzīvesvietā, bet pieteicēja nevienam risinājumam nav piekritusi.

[4] Pieteicēja tiesas sēdē uzturēja pieteikumā ietverto prasījumu, savukārt atbildētājas pārstāves pieteikumu neatzina.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, noklausoties lietas dalībnieku paskaidrojumus, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka pieteicējas pieteikums ir daļēji apmierināms.

[6] Lietā nav strīda par to, ka pieteicējas māte kopš /datums/aprūpes centrā saņēma pakalpojumu (*lietas 67. lapa*). Šobrīd pakalpojums vairs netiek saņemts, par ko lietā strīda nav.

Saskaņā ar Likuma 8. panta pirmajā un ceturtajā daļā noteikto klienta vai viņa apgādnieka pienākums ir samaksāt par saņemtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem, ja šajā likumā nav noteikts citādi; ja klients vai viņa apgādnieks nespēj samaksāt par sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar Samaksas kārtības 2. punktā noteikto klients par saņemto pakalpojumu maksā atbilstoši noslēgtajam līgumam starp klientu un sociālā pakalpojuma sniedzēju.

Atbilstoši Samaksas kārtības 5.2. apakšpunktā noteiktajam, ja klients nevar samaksāt pilnu pakalpojumu maksu, klients maksā daļu no pakalpojuma maksas – starpību starp viņa ienākumu līmeni un valstī noteikto trūcīgas personas ienākumu līmeni. Pārējo pakalpojuma samaksas daļu līdz pilnai pakalpojuma samaksai sedz apgādnieks.

Samaksas kārtības 5.2. apakšpunkts noteic, ka līdzekļi, kas pēc pakalpojuma samaksas paliek apgādnieka ģimenes rīcībā, nedrīkst būt mazāki par summu, kura aprēķināta, reizinot valstī noteikto minimālo algu ar koeficientu 1,0 par vienas personas ģimeni, 0,5 par katru nākamo apgādnieka ģimenes locekli.

Konstatējot, ka pieteicējas mājsaimniecības ienākumi pārsniedz Samaksas kārtības 5.3. apakšpunktā noteikto ienākumu līmeni, sociālais dienests lēma, ka pieteicējai ir pienākums maksāt par viņas mātei sniegto pakalpojumu 596,49 *euro* mēnesī laika periodā, kurā pateicējai nav piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas mājsaimniecības statuss.

Ievērojot minēto, tiesai jāizvērtē, vai uzliekot pieteicējai šādu pienākumu, iestāde ir rīkojusies tiesiski.

[7] Atbilstoši sociālo pakalpojumu samaksas pamatprincipam par sociālajiem pakalpojumiem maksā pati persona, kura šo pakalpojumu saņem, proti, klients. Ja klientam nav iespēju samaksāt par pakalpojumu, pienākums maksāt pāriet uz klienta apgādnieku vai apgādniekiem. Pašvaldība šā pakalpojuma apmaksā iesaistās tad, ja klients un viņa apgādnieks nespēj samaksāt par pakalpojumu.

Minētais princips tālāk konkretizēts Samaksas kārtībā, kas noteic kārtību, kādā klients maksā par pakalpojumu, un kārtību, kādā pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta, ja klients vai viņa apgādnieks nespēj samaksāt par pakalpojumu (1. punkts).

Kā redzams no Samaksas kārtības sistēmas, klienta vai viņa apgādnieka materiālais stāvoklis ir tas, pēc kā nosakāms, kādā apjomā par sociālo pakalpojumu spējīgs samaksāt ir pats klients, kādā apgādnieks un vai pašvaldībai ir jāiesaistās pakalpojuma apmaksā. Noteikumu 6. punkts pašvaldībai piešķir tiesības atbilstoši finansiālajām iespējām noteikt klientam citu (labvēlīgāku) samaksas kārtību par pakalpojumu. Tomēr arī šai pašvaldības noteiktajai kārtībai jābūt atbilstošai Samaksas kārtībā reglamentētajiem sociālo pakalpojumu samaksas principiem (*Senāta 2023. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-168/2023 (ECLI:LV:AT:2023:1218.A420309918.16.S) 6., 7. punkts*).

Tādējādi nav nozīmes, vai pieteicējas mātei ir viens vai vairāki apgādnieki, primāri par pakalpojumu jāmaksā tieši apgādniekiem, ja pieteicējas māte pati nevar samaksāt par pakalpojumu vai nevar samaksāt par to pilnā apmērā. Nepamatots ir pieteicējas uzskats, ka samaksas pienākums būtu proporcionāls apgādnieku skaitam, jo atbilstoši Latvijas Republikas Civillikuma (turpmāk – Civillikums) 188. panta pirmajai daļai pienākums uzturēt vecākus un vajadzības gadījumā arī vecvecākus gulstas uz visiem bērniem samērā ar viņu spējām uzturēt vecākus vai vecvecākus un mantas stāvokli.

Ja klienta ienākumi nav pietiekami, lai pilnībā samaksātu pašvaldības noteikto līdzdalības maksājumu par pakalpojumu, ir pamats vērtēt, vai klientam ir apgādnieks un vai apgādniekam atbilstoši Samaksas kārtības 5. punktam ir iespējas iesaistīties pakalpojuma apmaksā. Tas saskan ar Likuma 8. pantā ietverto sociālo pakalpojumu samaksas pamatprincipu, ka par sociālo pakalpojumu maksā pats klients vai viņa apgādnieks, piemēram, bērni. Vecāku uzturēšanas vispārīgais pienākums saskaņā ar Civillikuma 188. panta pirmo daļu gulstas uz bērniem, līdz ar to bērni ir uzskatāmi par apgādniekiem arī Likuma 8. panta izpratnē. Tādējādi bērniem ir pienākums samaksāt par viņu vecākiem sniegtajiem sociālās aprūpes pakalpojumiem (*Senāta 2017. gada 28. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-60/2017 7.1. apakšpunkts*).

[8] Pieteicēja uzskata, ka viņas kā apgādnieces materiālais stāvoklis ir novērtēts nepareizi, jo vērā ir ņemti citas pieteicējas mājsaimniecībā dzīvojošas personas, kas nav pieteicējas mātes apgādnieks, ienākumi.

Tiesa šādam uzskatam nepiekrīt, jo Samaksas kārtības 5.1. apakšpunktā ietverta norāde, ka klienta ienākumu līmenis, kuram būtu jāpaliek klienta rīcībā pēc pakalpojuma samaksas, ir jāvērtē atbilstoši normatīvajiem aktiem par kārtību, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu. Ja ienākumu līmenis, kuram jāpaliek personas rīcībā pēc pakalpojumu samaksas, nosakāms saskaņā ar minētajiem noteikumiem, tad ir loģiski, ka arī līdzekļu, kas paliek apgādnieka ģimenes rīcībā, novērtējumā ņem vērā minētos noteikumus.

Palīdzības noteikumi citastarp nosaka mājsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanas un sociālās palīdzības saņemšanas kārtību; trūcīgas un maznodrošinātas mājsaimniecības statusa noteikšanas kārtību (1.1., 1.4. apakšpunkts).

Saskaņā ar Palīdzības noteikumiem materiālā situācija tiek vērtēta tieši mājsaimniecības ietvaros. Tas, ka Samaksas kārtībā tiek lietots jēdziens ģimene, saistīts ar to, ka Samaksas kārtība ir vecāks normatīvais akts un agrāk spēkā bija Ministru kabineta 2010. gada 30. marta noteikumi Nr. 299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu", kuros netika izmantots jēdziens mājsaimniecība, bet ģimene. Taču arī tad bija skaidrots, ka ģimene sastāv no laulātajiem vai personām, kurām ir kopēji izdevumi pamatvajadzību nodrošināšanai un kuras mitinās vienā mājoklī.

Tādējādi tiesa atzīst, ka sociālais dienests pareizi vērtējis pieteicējas kā apgādnieces materiālo stāvokli.

[9] Konkrētajā gadījumā pašvaldība ir uzlikusi par pienākumu pieteicējai samaksāt jau noteiktu naudas summu. Šajā daļā Lēmums ir atceļams, jo tas ir izdots ārpus pašvaldības kompetences (*ultra vires*).

Samaksas kārtības 2. punkts noteic, ka klients par saņemto pakalpojumu maksā atbilstoši noslēgtajam līgumam starp klientu un sociālā

pakalpojuma sniedzēju. Līgumā papildus Civillikumā noteiktajiem vispārīgajiem līguma noteikumiem norāda: 1) detalizētu pakalpojuma saturu; 2) pakalpojuma saņemšanas vietu un pakalpojuma saņemšanas ilgumu; 3) pakalpojuma cenu, kopējo līguma summu, samaksas termiņus un soda sankcijas; 4) līguma izbeigšanas nosacījumus un līguma noteikumu pārskatīšanas kārtību.

Savukārt, ja klients normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā atzīts par trūcīgu, saskaņā ar Samaksas kārtības 3. punktu par pakalpojumu maksā viņa apgādnieks vai apgādnieki. Šādā gadījumā šo noteikumu 2. punktā minēto līgumu noslēdz starp klientu, viņa apgādnieku un pakalpojuma sniedzēju.

Arī šajā gadījumā, kad pieteicējas māte tikai daļēji var samaksāt par pakalpojumu, līgums ir noslēgts starp pieteicējas māti, pieteicēju un pakalpojuma sniedzēju.

Tādējādi pakalpojuma līguma dalībnieki, samaksa un samaksas kārtība tiek noteikta pakalpojuma līgumā, kam ir civiltiesiska daba. Administratīvajā procesā iestāde lemj tikai par klientam nepieciešamo un atbilstošo pakalpojumu piešķiršanu, kā arī tiek pārbaudīts, kāda ir apgādnieku spēja maksāt par pakalpojumu, lai noteiktu vai un kādā apmērā pašvaldībai ir jāpiedalās ar līdzmaksājumu. Jautājumi par pakalpojuma cenu un kopējo līguma summu tiek risināti civiltiesiskā kārtībā. Tādēļ pašvaldība nevar pieteicējai noteikt saistošu pienākumu veikt samaksu, turklāt konkrētā apmērā.

Pakalpojuma maksa un norēķinu kārtība ir atrunāta līgumā, kas noslēgts starp pakalpojuma sniedzēju, pieteicēju un pieteicējas māti. Tāpēc strīdi, kas izriet par samaksas apmēru vai nesamaksātās daļas piedziņu, ir risināmi civiltiesiskā kārtā.

[10] Ņemot vērā šajā spriedumā konstatēto un secināto, tiesa atzīst, ka Lēmums ir atceļams daļā, ar kuru pieteicējai ir uzlikts pienākums veikt samaksu par pieteicējas mātei nodrošināto pakalpojumu konkrētā apmērā, bet atstājams spēkā daļā, ar kuru atzīts, ka pieteicēja ir apgādniece, kurai ir pamats maksāt līdzmaksājumu par pakalpojuma nodrošināšanu pieteicējas mātei.

[11] Ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmajai daļai piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu.

Pieteicēja ir samaksājusi valsts nodevu 30 *euro* par pieteikuma par lietas ierosināšanu tiesā iesniegšanu (*lietas 6. lapa*).

Saskaņā ar Ministru kabineta 2013. gada 12. februāra noteikumu Nr. 85 „Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" 14. punktu pēc tam, kad stājies spēkā tiesas vai tiesneša nolēmums, kurā ir paredzēta valsts nodevas atlīdzināšana, pieteicējs iesniedz iestādē, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē, iesniegumu par valsts nodevas atlīdzināšanu. Iesniegumā norāda šo noteikumu 9. punktā minēto informāciju. Saskaņā ar minēto noteikumu 13. punktu valsts nodevu atlīdzina mēneša laikā pēc pieteicēja iesnieguma saņemšanas iestādē Administratīvā procesa likuma 126. pantā minētajos gadījumos no tās iestādes budžeta līdzekļiem, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē.

Līdz ar to samaksātā valsts nodeva 30 *euro* apmērā piespriežama no /Novads/ novada pašvaldības un tā jāatlīdzina no domes budžeta līdzekļiem.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmo daļu, 246.-251., 253. panta pirmo daļu, 289.-291. pantu, tiesa

nosprieda

daļēji apmierināt /pers. A/ pieteikumu.

Atcelt ar tā pieņemšanas dienu /Novads/ novada domes /datums/lēmumu Nr. /numurs/ „Par /Novads/ novada pašvaldības aģentūras „Sociālais dienests" /datums/lēmuma Nr. /numurs/ „Par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma samaksu" apstrīdēšanu" daļā, ar kuru /pers. A/ uzlikts pienākums veikt samaksu par /pers. E/ sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, bet atstāt spēkā daļā, ar kuru atzīts, ka /pers. A/ ir apgādniece, kurai ir pamats maksāt līdzmaksājumu par /pers. E/ sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu.

Piespriest no atbildētājas /Novads/ novada pašvaldības par labu /pers. A/ samaksāto valsts nodevu 30 *euro*, kas atlīdzināma no /Novads/ novada domes budžeta līdzekļiem.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Liepājas tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2024. gada 19. novembrī.

Tiesnese K. Brokane